

اصل هفتم : شناخت ارزشهای حاکم در جامعه

این اصل عنوان می دارد که فرد برای ایفای وظیفه و مسوولیت خود در جامعه باید به ارزشهای پذیرفته شده جامعه آشنا باشد و حتی المقدور به آنها عمل کند، لذا اولیاء و مربیان باید نوجوانان را به ارزشهای مرسوم (دینی و اجتماعی) جامعه آشنا ساخته، آنها را تشویق کنند تا برطبق آن ارزشها رفتار خویش را شکل دهند. اگر نوجوان به هنجارها و ارزشهای مرسوم در جامعه و گروه همسال آشنا نباشد بخوبی نمی تواند مسوولیت خویش را در جامعه و گروه انجام دهد.

اصل هشتم : نظم و انضباط

گاهی نوجوانان به دلیل بی انضباطی یا بی نظمی علاوه بر اینکه نمی توانند از استعداد های خود بخوبی بهره گیری کنند و مقدار زیادی از وقت و تواناییهای خود را هدر می دهند، مورد پذیرش گروه همسالان نیز قرار نمی گیرند. بدین ترتیب ممکن است احساس بی کفایتی و بی ارزشی نمایند و اعتماد به نفس آنها نقصان یابد و سرانجام در انجام مسوولیت خویش موفق نشوند، لذا باید در پرورش انضباط نوجوانان کوشید.

تعریف انضباط:

" انضباط به معنی صحیح یعنی اینکه فرد شخصا " اعمال و رفتار خود را تحت نظم و قاعده درآورد، خویش را کنترل و هدایت کند و پان توجه به آثار و نتایج اعمال خویش ادا نماید. "

روشهای پرورش نظم و انضباط در نوجوانان

بررسی روش های پرورش حس مسوولیت پذیری در نوجوانان

اسدالله زنگویی

بعد به او تذکر دهند که اگر برای درس خواندن از برنامه منظمی پیروی می کردی ، موفق می شدی. پس بعد از این برای انجام وظایف خود منظم و با انضباط باش .
- پند و اندرز :

نوجوانان به اولیای دین علاقه فراوانی دارند ، لذا با ذکر مواعظی از آن بزرگان می توان نوجوانان را به رعایت نظم و انضباط دعوت کرد . مثلا " به آنان بگویند که نظم و انضباط نزد علی (ع) آن قدر اهمیت دارد که آن راهمردیف تقوای الهی می داند و تمام مردم را به رعایت آن سفارش می کند :

" شما و همه فرزندانم و کسانم و آنان را که نامه من به ایشان رسد سفارش می کنم به تقوای الهی و منظم کردن کارها . "

پس ای عزیزان باید به سفارش مولای خویش عمل کنیم تا در کارهای خود زودتر به نتیجه برسیم .
- ذکر مثل :

اولیاء و مربیان با ذکر مثالهای ارزنده می توانند نوجوانان را به رعایت نظم و انضباط در امور خانه و مدرسه تشویق کنند و به آنان متذکر شوند که رعایت نظم و انضباط شرط اساسی برای پیشرفت در زندگی فردی و اجتماعی است .
- قرینه دادن :

گاهی بی انضباطی نوجوانان ناشی از فراموشی است ، لذا مربیان و اولیاء از طریق قرینه های کلامی و غیرکلامی می توانند نوجوانان را نسبت به اجرای بسیاری از مسائل برانگیزند .
روش قرینه می گوید :

" برای اینکه به فرد بیاموزیم کاری را در

- مشخص کردن علل بی انضباطی :

اولیاء و مربیان باید در وهله اول علت بی انضباطی نوجوانان را مشخص کنند و آنها را مرتفع سازند .

- اعطای بینش :

گاهی بی انضباطی نوجوانان ناشی از عدم آگاهی آنان نسبت به هنجارها ، مقررات و فرهنگ جامعه است ، لذا اولیاء و مربیان باید نوجوانان را به مسائل فوق آشنا کنند تا عدم بینش نسبت به هنجارها و قوانین اجتماعی باعث بی انضباطی نوجوانان نباشد .
- سرمشق :

اکثر نوجوانان بی انضباط و بزهکار به خانواده هایی تعلق دارند که در آنها مسائل انضباطی بخوبی اجراء نمی شود ، لذا والدین و دیگر اعضای خانواده باید رفتار خویش را اصلاح کنند تا الگوی شایسته و مناسبی برای نوجوانان خویش باشند .
- مواجهه با نتایج رفتار :

هنگامی که فرد نتیجه رفتار خود را متوجه خویش ببیند سعی می کند رفتارش را در جهت صحیح اصلاح کند . به دو طریق می توان نوجوان را متوجه نتایج رفتارش نمود :

الف - با دلیل و برهان : مثلا " اگر نوجوان در انجام تکالیف درسی خود کوتاهی می کند ، به او گفته شود که اگر این گونه درس بخوانی موفق نمی شوی . پس باید برای درس خواندن و انجام وظایف از طرح ، نقشه و برنامه منظم و حساب شده ای پیروی کنی .

ب - اولیاء و مربیان بگذارند که نوجوان نتایج رفتار خود را دریابد . مثلا " اگر درس نمی خواند متعرض او نشوند تا نتیجه رفتارش را ببیند و

عدم حضور محرک خارجی عامل بروز و عدم بروز رفتار او نباشد. به عبارت دیگر انسان باید به انضباط درونی دست یابد، زیرا اگر فرد واقعا " در برابر خدا احساس مسءولیت نماید، علاوه بر اینکه ابعاد دیگر مسءولیت را (مسءولیت در برابر خویش، جامعه و طبیعت) بخوبی انجام خواهد داد و در نتیجه بسیاری از بزهکاریها و ناپهنجاریها از جامعه ریشه کن می شود، از هدر رفتن تواناییهای ذهنی افراد نیز جلوگیری می گردد. شخصی که در مقابل خدا احساس مسءولیت کند و خویش را در مقابل داده های خداوندی که در وجود او و طبیعت به ودیعت نهاده شده است مسءول بداند، سعی می کند از آن داده ها در جهت شایسته استفاده کند، لذا تمام افرادی که در امر تعلیم و تربیت کودکان و نوجوانان سهیم هستند باید بخوبی احساس مسءولیت نمایند و در خصوص پرورش حس مسءولیت پذیری در فراگیران خویش عاقلانه عمل کنند. برای اینکه در پرورش حس مسءولیت پذیری فرزندان و فراگیران خویش توفیق یابیم باید بخوبی با اصول و روشهای مطرح شده، آشنا شویم و بابه کارگیری صحیح و مستمر این روشها کار خویش را شروع کنیم تا برای جامعه آینده اعضایی شایسته، وظیفه شناس و مسءول، تربیت نماییم و بدین گونه اساس یک جامعه سالم، جامعه ای را که ارزشهای والای اسلامی در آن حاکم باشد، بنیان نهیم. شرط اساسی برای توفیق در این امر، علم، صبر، اراده، پشتکار قوی اولیاء و معلمان، هماهنگی و عدم تعارض بین رهنمودهای اولیاء و مربیان و در نهایت استعانت از خدا و توکل به آن ذات یگانه است.

زمان معینی انجام دهد باید ترتیبی بدهیم که درست پیش از انجام دادن رفتار مطلوب، قرینه یا نشانه ای به او داده شود. "

— خاموشی :

گاهی بروز رفتارهای نامطلوب کودکان و نوجوانان ناشی از تقویت های غلط (مانند توجه نمودن به رفتار ناشایست) اولیاء و مربیان است، لذا از طریق عدم توجه به رفتار مورد نظر می توان آن رفتار را از خزانه رفتاری کودکان و نوجوانان حذف کرد و بدین گونه بسیاری از بی انضباطی های آنان را مرتفع ساخت. روش خاموشی می گوید :

" برای اینکه کودکی به رفتار نامطلوب ادامه ندهد می بایست شرایط را طوری فراهم کنیم که پس از انجام رفتار نامطلوب پاداشی دریافت نکند. "

خلاصه و نتیجه گیری

پرورش حس مسءولیت پذیری در انسان از مهمترین هدفهای تربیتی اسلام است، بمنحوی که فرد مسلمان باید در هر زمان و هر مکان، خود را در مقابل خدا احساس کند و صرفا " حضوریا

منابع :

- ۱ - نهج الفصاحه ، مجموعه کلمات قصار حضرت رسول (ص) ، ابوالقاسم پاینده ، تهران ، جاویدان ۱۳۶۳ ، ص ۵۴ .
- ۲ - فرید ، مرتضی ، الحدیث ، ج ۳ ، تهران ، دفتر نشر فرهنگ اسلامی ، چاپ دوم ، ۱۳۶۹ ، ص ۳۹ .
- ۳ - فرید ، مرتضی ، الحدیث ، ج ۳ ، ص ۲۹۳ ، تهران ، دفتر نشر فرهنگ اسلامی ، چاپ دوم ، ۱۳۶۹ .
- ۴ - افروز ، غلامعلی ، تقویت اعتماد به نفس در کودکان و نوجوانان ، مجله پیوند ، شماره های ۱۳۹ - ۱۳۸ ، ۱۳۷۰ ، ص ۴ .
- ۵ - انکینسون ، رتیال و دیکران ، زمینه روان شناسی ، ج ۱ ، ترجمه محمد تقی براهنی و دیکران ، چاپ دوم ، ۱۳۶۹ ، ص ۵۷۷ .
- ۶ - کرومبولتز ، جان ، دی هلن ، بی کرومبولتز ، تغییر دادن رفتارهای کودکان و نوجوانان ، ترجمه یوسف کریمی ، تهران ، فاطمی ، چاپ اول ، ۱۳۶۹ ، ص ۹۳ .
- ۷ - کلینی ، محمد یعقوب ، اصول کافی ، ج ۲ ، چاپ چهارم ، ۱۳۹۲ ه . ق ، ص ۴۵۴ .
- ۸ - سیف ، علی اکبر ، روان شناسی پرورشی و آموزشی ، تهران ، آگاه ، ۱۳۶۳ ، ص ۱۸۷ .
- ۹ - ۸ ، ص ۱۸۷ .
- ۱۰ - نهج البلاغه ، ترجمه محمد جعفر امامی و محمد رضا آشتیانی ، ج ۳ ، قم ، ص ۱۸۷ .
- ۱۱ - ۴ ، ص ۹ .
- ۱۲ - ۵ ، ص ۳۵۶ .
- ۱۳ - احمدی ، احمد ، اصول و روشهای تربیت در اسلام ، اصفهان ، جهاد دانشگاهی ، چاپ اول ، ۱۳۶۸ ، ص ۹۳ .
- ۱۴ - احدی ، حسن و نیکجهرمحسینی ، روان شناسی رشد ، تهران ، بنیاد ، چاپ اول ، ۱۳۷۰ ، ص ۱۹ .
- ۱۵ - کی نیا ، مهدی ، مبانی جرم شناسی ، ج ۱ ، تهران ، دانشگاه تهران ، چاپ اول ، ۱۳۶۹ ، ص ۲۶ .
- ۱۶ - شریعتمداری ، علی . روان شناسی تربیتی ، اصفهان ، مشعل ، چاپ سوم ، ۱۳۶۴ ، ص ۴۷۲ .
- ۱۷ - نهج البلاغه ، ترجمه سید جعفر شهیدی ، تهران ، انقلاب اسلامی ، چاپ دوم ، ۱۳۷۰ ، نامه ۴۷ ، ص ۱۶۷ .
- ۱۸ - ۶ ، ص ۱۱۳ .
- ۱۹ - همان منبع ، ص ۲۰۹ .